

door Jurjen Beumer

Intro:

In het Johannes-evangelie staan zeven IK BEN - woorden van Jezus,

ik ben het brood (van het leven)

ik ben het licht (van de wereld)

ik ben de deur (van de schapen)

ik ben de goede herder

ik ben de opstanding en het leven

ik ben de weg, de waarheid en het leven

ik ben de ware wijnstok

Zeven sleutelbegrippen, alledaagse woorden, zo gewoon als het maar kan. Even 'gewoon' als de zeven scheppingsdagen tijdens welke alles wat woest en ledig was aarde werd, speelveld van God en geluk, uit op schepping voorbij de wrede feiten en data, buiten-gewoon dus. Zeven woorden. Voor elke dag van de week één.

Vandaag IK BEN de goede herder. Titel van mijn preek: de goede herder en het experiment Mens

Een schilderij met zeven taferelen zijn de IK BEN-woorden uit het Johannes-evangelie. Ademloos staan we ervoor. We worden als het ware binnen genodigd: om brood te eten, om wijn te drinken en uiteindelijk Hem te ontmoeten die ons leven omvat. De zeven delen van dit muziekstuk klinken als signalen van hoop in deze barre wereld en ons bange hart. Vandaag het middenpaneel van dit wonderschone schilderij, de uitspraak die Johannes Jezus in de mond legt: IK BEN de goede herder. Precies in het midden van de zeven IK BEN -woorden staat deze IK BEN de goede herder. Drie aan zijn linkerkant/hand - brood, licht en deur - ; en drie aan zijn rechterkant - opstanding, weg-waarheid-leven en wijnstok. Ook precies in het midden van deze hele goednieuws - compositie staat 'IK BEN de goede herder'. Nu niet een IK BEN die vergeleken wordt met een begrip (licht) of een ding (brood, deur), maar een vergelijking met een concreet persoon, een herder. Deze opbouw in de IK BEN woorden is niet voor niks, want het komt er steeds meer op aan in het verloop van het evangelie, zoals in ons eigen leven de zoektocht naar de weg, de waarheid en het leven zich steeds meer verdicht ... hoe zit het nou, de wereld en ikzelf, de dood en het leven, het kwaad en het goede?! In de figuur van de herder wordt de spanning opgevoerd, een spanning die zal uitlopen op een nooit eerder vertoonde climax ... een ánti-climax volgens de spotters.

Alle grote herders van Israël zijn al aan bod geweest in de hoofdstukken tot nu toe. Jacob in hfst 4, Mozes in hfst 6 en Abraham in hfst 8. En van al deze grote figuren, vrienden van de Eeuwige zelf nota bene, zij die het volk leidden en uitredden, wordt gezegd dat ze onder de maat bleven, dat ze geen goede herders waren. Dat is uiterst gewaagd van Johannes, en nog gewaagder is het om deze pre-messiaanse mensen te laten overvleugelen door de IK BEN op wie zij alle hoop gezet hebben, de povere mens uit Nazareth. 'Eer Abraham was, ben Ik.' (8,59) Je moet maar durven.

Waarom deze felheid? Omdat de weg ingezet door de grote herders van zoëven niet is doorgezet. Omdat ze niet radicaal genoeg waren, omdat ze, ondanks hun vriendschap met God, niet tot op de bodem zijn gegaan. Omdat ze, net als wij allemaal, als het er op aankomt het op een akkoordje gooien met God. Jacob, die zijn échte herderschap in feite verloor toen hij zijn broer bedroog, 'hielenlichter' betekent zijn naam. Mozes die in zijn drift en ongeduld zijn Oprachtgever schoffeerde, hij mocht het beloofde land niet binnen. Abraham, de vader van alle gelovigen en toch herder bij uitstek, nee, ook hij niet. O nee, beschuldig hen niet, speel niet het heilige boontje, want ook jij en ik, wij zijn hielenlichters en verraders. Ook wij, zijn wij zo radicaal dat we slechts leven ter ere van onze Schepper? Gaan wij tot de bodem van het niets en laten we alles achter ons om Hem te volgen? U weet wel beter. Alle profeten wisten het: degenen die zich bekleedden met de eretitel herder, in navolging van God die zelf herder en hoeder van mensen is, krijgen er van langs van hen.

De profeet Ezechiël bijvoorbeeld, het is niet mals. Ik citeer: 'wee de herders van Israël die zichzelf weiden! Moeten de herders de schapen niet weiden? Het vet eten jullie (zelf), met de wol kleden jullie je, het gemeste slachten jullie, maar de schapen die weiden jullie niet.' (33:2,3) Het is deze taal en dit taaleigen waarmee ook ons hoofdstuk 10 begint. De dieven en de rovers (2) die niet door de deur de schaapskooi binnenkomen, maar heimelijk op een andere plek inbreken en de schapen (de mensheid) schade toebrengen.

Daarom is er een andere marsroute nodig, een nieuw herderschap, een nieuw experiment mens. Johannes tekent dit experiment voor ons uit en schildert te toegang erheen. IK BEN de deur van de schapen (7). Een deur scharniert naar binnen en naar buiten. Alles wat 'binnen' is, de heilsgeheimen van God tot zegen van mens en mensheid is niet alleen voor de joden, is geen religieus bezit voor alleen kerkgaande christenen, maar moet door de deur uitwaaiëren en bezit nemen van de hele mensheid, vrede en gerechtigheid (sjalom en tzedaka). Dát is het experiment en de nieuwe mens is zelf de deur. Rond hem scharniert nieuw leven. 'IK BEN de deur; als iemand door mij binnenkomt, zal hij of zij behouden worden; hij zal ingaan en uitgaan en weide vinden. Dit is het grote pastorale vergezicht voor mens en wereld.

Mijn somberheid krijgt niet de overhand: de moord op onschuldige mensen (nu weer in de metro in Moskou), het inhumane gesol met asielzoekers in nood (morgen lopen we ertegen te hoop in Den Haag), de verslaafde dakloze om de hoek, ze zijn altijd aanwezig op mijn netvlies, maar ín hen zie ik, aarzelend nog, ook een geopende deur en grazige weiden. O God, als dat zou kunnen! Kan het? Zal het? Johannes zet alle kaarten op deze Ene met wie God een nieuw experiment wil gaan beginnen. Hij is de deur, die naar buiten scharniert, maar ook weer naar binnen, want binnen, bij het volk van God is Gods Woord te vinden, de leefregels voor de nieuwe wereld en de nieuwe aarde en de profetische kritiek erop als het vastloopt.

Dan gaat de tekst verder en zonder nadere toelichting wordt het beeld van 'IK BEN de deur' voortgezet in 'IK BEN de goede herder'. Een deur, een poort, het kan iets statisch hebben, je gaat er wel door heen, het binnen en buiten waar ik over sprak, maar dan? De schapen dan? Degenen ín de schaapskooi, dat is het beeld van de tempel, van de kerk voor mijn part, waar de mensen uit moeten, om de goede woorden te delen met anderen. Het beeld van de goede herder die zijn mensen leidt en niet om de tuin leidt is prachtig. Want eenmaal buiten het bereik van de tempel lopen de schapen (wij dus) verdoold en anoniem. Daar, in de wereld, hoe moeten we daar leven zonder ván de wereld te zijn. Datgene wat we binnen hebben ervaren, de vreugde om het woord en de liefde van God, hoe kunnen we dat buiten de schaapskooi vasthouden en volhouden? O nee, we verdwalen, we raken op drift en de zwaksten onder ons komen in de goot, en wereldwijd staat de wereld in brand. Waar is een herder, maar dan een échte, niet een die roept om vergelding en oorlog, niet een die zijn volk ophitst, niet een die de godsdienst misbruikt, maar een echte, een ware, een waarachtige. Iemand die mij uit de sores haalt, iemand die mijn bij name kent, iemand die mij vertrouwd maakt met God, iemand die mijn wonden heelt en mij door mijn haren strijkt als ik moet huilen om de bittere dood en de wrange smaak. Iemand die mijn stem kent en in wiens stem ik de troost hoor. Kijk goed rond lieve mensen naar deze iemand, naar deze goede herder. Hij is *onder* ons als de nabijheid van het licht. Hij is *in* ons als water en brood voor de lange weg. Hij is de scharnier van ons leven, de goede herder die zijn mensen zo ongelooflijk serieus neemt dat hij zelfs zijn eigen leven er voor op het spel zet. Nee, zo'n mens heb ik nog nooit gezien. Of toch wel, op de bodem van ons hart spreekt hij, in de diepte van deze wereld ontsteekt hij een licht dat nooit meer dooft. Dank je herder, raadsman, vredevorst dat je mijn herder wilt zijn.

*Goede herder, leidt ons verder,
naar het land voorbij de dood.
Leer ons volgen, wees een redder,
sta ons bij in onze nood.*

*Dat uw mensen mogen léven
en hun tranen eens gedroogd.
Dat, al is het maar voor even
heel uw schepping wordt verhoogd.*

*Geef ons moed om U te volgen.
Reik uw hand, we zijn verward.
Doe ons hopen op uw morgen.
Spreek uw woord tot in ons hart.*